

VIITTOMAT

KOMMUNIKOINNISSA

SISÄLLYS

SISÄLLYS	2
MITÄ TUKIVIITTOMAT OVAT?	3
MIKSI TUKIVIITTOMAT?	3
VIITTOMAT OPITAAN MALLISTA	4
OHJAUSTA TUKIVIITTOMIEN OPETTELUUN	6
VIITTOMAT OMAKSUTAAN OMAAN TAHTIIN	7
MILLOIN TUKIVIITTOMIA?	8
VIITTOMAT PIENEN LAPSEN KANSSA	9
VIITTOMAT AIKUISEN KOMMUNIKOINNISSA	10
MISTÄ VIITTOMIA?	11

MITÄ TUKIVIITTOMAT OVAT?

Tukiviittomat ovat viittomakielestä lainattuja viittomia. Tukiviittominen ja viittomakieli ovat erilaisia ilmaisutapoja. Viittomakieli on äänetön kieli, kuurojen äidinkieli, jolla on oma kielioppi. Tukiviittomia käytetään aina puheen rinnalla ja puhutun kielen mukaisessa sanajärjestyksessä.

Tukiviittominen on ilmaisutapa, jossa käytetään yksittäisiä viittomia puheen rinnalla.

Puheen ja viittomien yhtäaikainen käyttö tukee puhutun kielen ymmärtämistä.

MIKSI TUKIVIITTOMAT?

Puheen ja viittomien yhtäaikainen käyttö tukee puhutun kielen ymmärtämistä. Viittomat tarjoavat myös ilmaisukeinon, jos puhe ei kehity odotetulla tavalla. Kun käytät tukiviittomia läheisesi kanssa, puhu normaalisti ja viito samalla. Viito puheestasi keskeiset sanat.

Viittomien käyttö perustuu näköaistin kautta tapahtuvaan viestintään. Asioiden hahmottaminen näkemällä voi olla viittomia tarvitsevalle henkilölle kuulonvaraista hahmottamista helpompaa.

ESIMERKKEJÄ

(viitottavat sanat korostettu)

- Nyt lähdetään **ulos**. Haluatko mennä **pyöräilemään**?
- Tule **syömään**. Otatko **banaanin** vai **omenan**?

VIITTOMAT OPITAAN MALLISTA

Viittomia kommunikoinnissaan tarvitseva henkilö oppii viittomat lähi-ihmisten näyttämästä mallista. Tämän vuoksi vanhemmat ja muut lähi-ihmiset ovat avainasemassa, kun aletaan opetella tukiviittomia. Vasta kun vanhemmat ja muut päivittäiset kommunikointikumppanit käyttävät viittomia puheen rinnalla, voi viittomia tarvitseva henkilö omaksua ne keinoiksi ymmärtää ja ilmaista itseään.

Viittomia opitaan parhaiten tilanteissa, jotka nivoutuvat arkeen ja ovat osa mukavaa yhdessäoloa. Valitse viittomat henkilön iän ja kiinnostuksen kohteiden mukaan. Monen mielestä helpointa on muistaa viittomia, jotka ovat hyvin

eleenomaisia ja kuvaavia (esim. TULLA, SYÖDÄ). Näitä kannattaakin sisällyttää viittomien opettelu alkuvaiheeseen. Myös perheenjäsenet (esim. ÄITI, ISÄ, MUMMO, VAARI), muut tärkeät ihmiset sekä erilaiset arkipäivän toimintasanat (esim. ISTUA, NUKKUA, JUOSTA) on hyvä ottaa käyttöön alkuvaiheessa.

Moni lapsi ja aikuinenkin oppii viittomia leikkien, pelien sekä tuttujen laulujen ja lorujen avulla. Päiväkodissa niitä voi käyttää koko lapsiryhmän kanssa. Viittomien käytön rinnalla on hyvä muistaa käyttää myös eleitä, osoittamista ja ilmeitä.

“Olen työssäni lasten parissa huomannut, että lapset keskittyvät kuuntelemaan paremmin, kun käytän tukiviittomia puheen rinnalla.”
(lastentarhanopettaja)

OHJAUSTA TUKIVIITTOMIEN OPETTELUUN

Tukiviittomien opetteluun kannattaa hakea ohjausta varsinkin alkuvaiheessa. Kun lapsella todetaan tarve tukiviittomien käyttöön, vanhemmat saavat ohjausta yleensä lapsen puheterapeutilta. Tarvittaessa puheterapeutti suosittelee perheelle kommunikaatio-opetusta ja -ohjausta kunnan kustantamana palveluna. Kommunikaatio-opetuksessa ja -ohjauksessa harjoitellaan viittomia kunkin perheen tarpeisiin.

Koska viittomat tapahtuvat käsien liikkeenä, niitä on hankala opetella pelkästään kirjoista ja kuvista. Siksi opettelussa tarvitaan toisen näyttämää mallia. Viittomakuvia voi hyödyntää aiemmin opittujen viittomien muistamisessa.

Älä pelkää, että viitot väärin. Tärkeintä on, että lähdet rohkeasti kokeilemaan ja käyttämään viittomia!

Tukiviittomakursseja voi kysellä myös kansalais- ja työväenpistoista.

Viittomilla kommunikoiva lapsi tai aikuinen tarvitsee viittovia lähi-ihmisiä ympärilleen.

VIITTOMAT OMAKSUTAAN OMAAN TAHTIIN

Viittomista hyötyvä lapsi tai läheinen tarvitsee usein paljon aikaa ja mallia viittomien käytöstä ennen kuin niistä tulee hänelle ilmaisukeino. Saatat kuitenkin huomata pian, miten viittomiesi jäsentää tilanteita ja auttaa läheistäsi keskittymään puheeseesi. Tämä on vaihe, jossa omaksutaan viittomille merkityksiä. Vasta sen jälkeen hän voi alkaa käyttää niitä itse tarkoituksellisesti omassa ilmaisussaan.

Voit aloittaa viittomien käytön vaikka vain yhdestä viittomasta ja laajentaa viittomavalikoimaa vähitellen.

- Mieti teidän arkenne liittyviä, lapsellesi tai läheisellesi tärkeitä tai mieluisia asioita.
- Mieti myös sellaisia asioita, joita lapsesi tai läheisesi ei pysty ilmaisemaan muilla keinoilla.
- Kirjaa ylös näihin asioihin liittyviä keskeisimpiä sanoja, sellaisia jotka toistuvat päivittäin tai jopa useita kertoja päivässä.
- Opettele sanoja vastaavat viittomat ja käytä niitä aina, kun sana esiintyy puheessasi.

Viittomista on monenlaista hyötyä kommunikoinnissa.

VIITTOMAT

- helpottavat puhutun kielen ymmärtämistä.
- auttavat keskittymään kuunteluun.
- täydentävät omaa puhetta, jos sanojen löytäminen on vaikeaa tai puhe epäselvää.
- antavat ilmaisukeinon, jos puheella kommunikointi ei onnistu.
- kiinnittävät huomion oleellisiin asioihin viestissä, mikä helpottaa myös asioiden painamista mieleen.

Kuvilla kommunikointiin verrattuna viittomilla on yksi selkeä etu: kommunikointivälineet eli kädet ovat aina mukana.

MILLOIN TUKIVIITTOMAT?

Tukiviittominen vahvistaa puheen ja kielen kehittymistä ja tarjoaa keinon kommunikoida jo varhain. Tukiviittomista hyötyvät lapset, joiden kieli kehittyy viiveellä ja joilla ei ole toimivaa kommunikointikeinoa.

Joillakin henkilöillä puheenkehityksen häiriö on niin vaikea, että viittomista tulee heille pysyvä tapa viestiä. Tukiviittomien käyttö voidaan aloittaa myös aikuisiässä, jos henkilöllä on kommunikoinnin vaikeuksia.

Kun henkilö kykenee suuntaamaan huomionsa toiseen ihmiseen, hänen kanssaan voi aloittaa viittomien käytön harjoittelun.

VIITTOMAT PIENEN LAPSEN KANSSA

Viittomien käyttö on pienelle lapselle motorisesti helpompaa kuin puheäänteiden erottelu ja tuottaminen. Siksi lapset oppivat viittomia monesti nopeammin kuin sanoja.

Tukiviittomien käyttö pienen, vasta kieltä opettelevan lapsen kanssa ei heikennä lapsen puhetta eikä kielenkehitystä. Pikemminkin viittomat tukevat ja jopa vauhdittavat kielellistä kehitystä. Usein tukiviittomien käyttö lisää lapsen puheyriäyksiä sekä auttaa häntä hahmottamaan asioita kielellisinä symboleina. Monesti lapsen turhautuminen myös vähenee, kun lapsi saa tukiviittomien kautta keinon ilmaista itseään.

Jos puhe kehittyy, se syrjäyttää jossakin vaiheessa luonnostaan viittomat. Viittomista tulisi kuitenkin jatkaa niin kauan kunnes lapsi sekä ymmärtää että tuottaa puhetta riittävästi.

Lapsen kommunikoinnin kehittymisen kannalta on tärkeää, että viittomia aikuisia on niin kotona, päiväkodissa kuin koulussakin. Jotta sosiaaliset taidot voivat kehittyä, lapsilla olisi hyvä olla viittomismahdollisuuksia myös ikätovereiden kanssa.

“Lapset tuntuvat olevan tosi kiinnostuneita viittomista ja mielellään opettelevat niitä. Ja kun asia tulee lapsille kahta reittiä, visuaalisesti ja kuulon kautta, niin kyllä se vaikuttaa positiivisesti lasten mielenkiintoon ja keskittymiseen.” (lastentarhanopettaja)

VIITTOMAT AIKUISEN KOMMUNIKOINNISSA

Jos puhe ei kehity odotetulla tavalla, viittomista voi tulla pysyvä kommunikointikeino. Tällöin ne voivat olla osa henkilön kommunikointia eleilmaisun, yksittäisten sanojen tai kuvien rinnalla.

Aikuisella on tärkeää olla riittävästi viittovia lähi-ihmiä niin kotona kuin muissakin tilanteissa. Viittomataitoisten lähi-ihmisten puuttuminen kotona tai muissa toimintaympäristöissä kuten työ- ja päivätoiminnassa voi johtaa siihen, ettei viittomin kommunikoiava aikuinen tule ymmärretyksi eikä pysty ylläpitämään hankittuja kommunikointitaitoja.

Työnantajan tulisi huolehtia siitä, että henkilöstö osaa käyttää viittomia silloin, kun yhteisössä on viittomia tarvitseva henkilö.

Viittomia käytetään ilmaisukeinona myös epäselvän puheen tukena, mikäli henkilö ei tule puheella ymmärretyksi.

MISTÄ VIITTOMIA?

Viittomia voi hakea internetistä, esimerkiksi viittomakielen sanakirjoista. Aiemmin opitun viittoman mieleen palauttaminen voi onnistua myös piirroskuvan avulla, mutta uusien viittomien opettelussa kannattaa suosia videokuvaa.

VIITTOMIA VIDEOINA

- SignWiki (<http://finsl.signwiki.org>)
- Suvi – Suomen viittomakielten verkkosanakirja (<http://suvi.viittomat.net>)
- Lasten viittomasanakirja (<http://aineisto.viittomakielinenkirjasto.fi/lastenviittomasanakirja/index.html>)

PIIRROS- JA VALOKUVIA VIITTOMISTA

- Papunetin kuvapankki ja kuvatyökalu (www.papunet.net/materiaalia)

TIETOA JA MATERIAALEJA TUKIVIITTOMIEN OPETTELUUN

- Viittis – viittomia perheille (Aivoliitto, www.aivoliitto.fi)
- Viittomat-teemasivu (Papunet, www.papunet.net/teemat)

Kun puhuminen tai puheen ymmärtäminen ei suju, avuksi voidaan ottaa tukiviittomat. Tähän oppaaseen on koottu tietoa tukiviittomista sekä esimerkkejä niiden käytöstä erilaisissa elämäntilanteissa. Oppaassa on myös vinkkejä tukiviittomien opetteluun.

Opas on tulostettavissa osoitteessa: www.papunet.net/tietoa/esitteet

TIKOTEEKKI

Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki
Viljatie 4 B, 00700 Helsinki
puh 09 34809 370, tikoteekki@kvl.fi
www.tikoteekki.fi

Kuvat: Pekka Elomaa
Graafinen suunnittelu: Jukka Luoma/MIGHTY
Taitto: Anu Sallinen

